

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača za leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 23. septembra 1892.

Politiški oddelek.

Verska šola

bila je predmet, o katerem se je mnogo govorilo na katoliškem shodu in v odsekih njegovih. Pri tem se je pa stvar tako zavijala, da tisti, kdor se s politiko dosti ne peča, vse te stvari ni mogel prav umeti. Gospodje so pred vsem skušali vse slovenske politike, kateri ž njimi ne trobijo v jeden rog, proglasiti za nasprotnike verske šole. Seveda pravih uzrokov pa niso povedali, zakaj se ta ali oni ne ogreva za versko šolo, ker resnica tem gospodom ni vselej ljuba.

V slovesni seji je gospod kanonik Klun imel dolg govor o verski šoli, ki je bil precej podoben kacemu poročilu o njegovem delovanju v državnem zboru. Zaradi tega bi mi mislili, da bi bil njegov govor umestnejši na kakem volilnem shodu. Gospod kanonik je pa kot pameten mož dobro vedel, zakaj je rajši ta govor govoril na katoliškem shodu, nego bi ga bil pred svojimi volilci. V slovesni seji katoliškega shoda ni smel nikdo ugovarjati, nikdo zahtevati kaceh pojasnil. Na shodu volilcev bi pa bil kdo utegnil katero ziniti, ki bi bila gospoda kanonika Kluna delovanje pokazala malo v drugačni luči in bi morda njegovo čisto narodno prepričanje utegnilo trpeti.

Gospod kanonik je trdil, da verske šole zaradi tega še niso dosegli, ker nekaterim sicer konservativnim poslancem ni dosti na njej ležeče. Potem je pa omenjal, da je, ko se je to vprašanje bilo sprožilo v državnem zboru, bil on izmej slov. poslancev edini, ki je podpisal dotični predlog. Nekateri so mu pa zaradi tega celo jako zamerili. S to svojo izjavo, je g. kan. nekako hotel slovenske poslance razglasiti za liberalce. Na katoliškem shodu zbrano občinstvo mu je pač verjelo. Po Klunovem modrovanju je bil pokojni dr. Poklukar največji liberalcec, da si je celo „Slovenec“ priznaval, da je bil katoliški mož. Pa še več, po Klunovem modrovanju je celo dr. Mahnič

sam priporočal liberalca, nasprotnika verski šoli, ko je kot urednik „Soče“ pisal za gospoda dr. viteza Tonklija. Iz tega bi se dalo morda sklepati, da je celo dr. Mahnič kak prikrit liberalcec in se le hlina za dobrega in odločnega katolika.

Pa pustimo šalo na stran. Če gospoda dr. Poklukar in dr. Tonkli nista hotela podpisati dotičnega predloga, morala sta za to pač imeti tehtne uzroke, katerih pa gospod kanonik ni povedal, ker se jih ni upal. Mi zagovarjamo vedno skupno postopanje vseh slovenskih poslancev. Obsojali smo, da gospoda sedanja isterska poslanca hodita svoja pota. Naše mnenje je vedno bilo, da o vseh važnejših zadevah se morajo slovenski poslanci posvetovati in potem se po sklepih tega posvetovanja ravnati. Predlog glede spremembe šolskega zakona je bil že tako važen, da bi se bili morali slovenski poslanci o njem posvetovati in se po teh sklepih ravnati. Zaradi tega pa odločno obsojamo postopanje gospoda kanonika Kluna, da je podpisal predlog, za katerega niso bili drugi slovenski poslanci.

Predlog, katerega je podpisal gospod kanonik, je bil znani Liechtensteinov predlog. Tega predloga pa poslanec Liechtenstein ni stavil iz svoje naklonjenosti verski šoli, temveč samo zaradi tega, ker je bil svojim volilcem obljubil, da bode dosegel namesto sedanje osemletne le šestletno šolsko dolžnost in nekatere druge olajšave. Za Kranjce ta predlog že zaradi tega ni imel take važnosti, ker pri nas osemletne šolske dolžnosti na kmetih itak ni.

Knez Liechtenstein je pa svoj predlog jako zvito sestavil, ker njemu je bilo veliko na tem, da bode predrl ž njim. Vmotal je vanj nekatere določbe, ki so spominjale na versko šolo, da bi zanj lahko glasovali konservativci, poleg tega je podal deželni zborom v šolskih zadevah veliko večji delokrog. S tem je pa hotel za predlog pridobiti Poljake in Čehe, ki hrepene po vedno večji deželni avtonomiji. Da niso imeli višji krogi pomislikov proti njegovemu predlogu, pa bi bil zmagal ž njim.

Ves predlog je bil jako nejasen. Samo šestletna šolska dolžnost je bila jasno določena in pa da se iz ljudske šole odstranijo nekateri predmeti, mej drugim tudi risanje. Bil je govor o nekem cerkvenem sonadzorstvu, ali kako bi bilo to sonadzorstvo, o tem pa iz vsega predloga ni nič gotovega posneti. Vse je prepuščeno deželnim zborom.

Baš to je pa tista točka, zaradi katere slovenski zastopniki niso mogli biti za ta predlog. Vsako razširjenje pravic deželnih zborov v šolskem oziru bi bilo nam Slovincem v škodo. Pomisliti je treba, kako bi šole uredili isterski, koroški in štajerski deželni zbori, ko bi v tej stvari imeli kako odločilno besedo. Še sedaj, ko je delokrog deželnim zborom v šolskih zadevah jako ozek, ti deželni zbori silno ovirajo razvoj slovenskega šolstva. Iz tega je razvidno, da noben pravi slovenski zastopnik ni mogel glasovati za ta predlog in ga tudi ni mogel podpisati, še ni hotel prevzeti žalostne vloge grobokopa slovenstva na Koroškem, Štajerskem in v Istri. Pa tudi v verskem oziru ta predlog ni bil dosti prida. Na Tirolskem, Predarliskem in na Kranjskem bi bili pač dobili bolj versko šolo. Liberalni deželni zastopi na Koroškem, Štajerskem, Moravskem, v Šleziji in Istri bi pa bili cerkveno sonadzorništvo naredili za popolnoma iluzorično, da celo ljudske šole bi bili tako uredili, da bi bile v verskem oziru še slabše. Gorenje-avstrijski deželni zbor pa v tej stvari tudi ne more kaj odločnega ukreniti, ker je njegova večina odvisna popolnoma od dobre volje vsakočasne vlade. V drugih deželnih zborih je pa večina precej dvomljiva in mi jako dvomimo, da bi bili pripravljene dosti storiti za zboljšanje šole v verskem oziru. Liechtensteinov predlog je bil torej v narodnem oziru skrajno škodljiv, v verskem pa dosti vreden ni bil.

Sicer je nedavno neki slovenski list pisal, da je knez Liechtenstein bil obljubil, da je pripravljen svoj predlog nekoliko premeniti. To mi povsem verjamemo. Mož bi bil še precej njegov predlog rad predelal, da bi le dosegel za njegove volilce okrajšanje šolske dolžnosti. Tako pa bi knez Liechtenstein ne bil hotel premeniti svojega predloga, da bi ugajal nam. Tedaj je bil položaj tak, da bi zanj ne bil dobil večine, ko bi ne bil ž njim razširil delokroga deželnim zborom, ker bi zanj ne glasovali Čehi in Poljaki. S kako dvomljivo določbo o narodni enakopravnosti bi pa nam Slovincem ne bilo pomagano.

V šolskem odseku je pa gospod dr. Šušteršič, ko je napadal „Družbo sv. Cirila in Metoda“ ali, kakor on pravi, njeno vodstvo, omenil, da je jeden član tega vodstva bil odšel iz zbornice, ko je prišla resolucija o verski šoli v kranjskem deželnem zboru na vrsto. Mi te stvari tako natančno ne vemo, in ne bomo rekli, da morda ni res. Pomisliti pa moramo, da je skoro do razpusta prejšnjega državnega zbora se vsaka izjava za versko šolo tolmačila tako, kakor bi veljala za Liechtensteinov predlog. Zatorej pa ni čudno, če kak slovenski poslanec ni hotel glasovati za tako resolucijo. Ko je že gospod

dr. Šušteršič to stvar bil omenil, bi bilo pač se spodobilo, da bi bil tudi povedal, da so pa lani vsi slovenski poslanci brez izjeme bili za resolucijo za versko šolo. Razlika v mišljenji je bila le tako dolgo, dokler ni naši narodnosti nevarni Liechtensteinov predlog izginil z dnevnega reda. Mi pa moramo omeniti, da mi večjo važnost pripisujemo temu, kako so naši poslanci glasovali v deželnem zboru in se izrekli na shodu pred dvema letoma v Ljubljani, nego pa temu, kar morda o verski šoli piše kak slovenski list, ali kar se je o tem govorilo v kakem društvu. Preverjeni smo, da bodo vsi slovenski poslanci brez razlike stranke za versko šolo, ko se le zanjo najde taka oblika, da ne bode naši narodnosti v kvar in pride čas, da jo bode mogoče uvesti v taki obliki.

Liechtensteinovega predloga pa v državnem zboru niso spravili z dnevnega reda slovenski poslanci, temveč avstrijski škofje s svojo izjavo v gospodski zbornici, s katero so vprašanje o verski šoli tako rekoč vzeli v svoje roke. Mi smo jim prav iz srca hvaležni, da so to storili, ker s tem so res naredili veliko uslugo naši narodnosti, če tudi so versko šolo baš s to izjavo odrinili na nedoločen čas.

Sedanja državna šola ima gotovo svoje napake in je le želeti, da se bolj postavi na versko podlago. Naš list je bil proti novodobni šoli takoj s početka in tistega stališča, kakor tedaj, drži se še danes. Pa tudi to priznavamo, da bi zastran srednjih šol bilo želeti marsikake premembe. Ali gledati pa moramo, da si pri preosnovi šolstva mi v šoli zagotovimo tudi svoje narodne pravice. Če zamudimo to priložnost smo izgubljeni, kajti bati se je, da nas nemški konservativci ne bodo več tako verno podpirali, kadar jedenkrat dosežejo glavni cilj svojih želja. Nikakor niso krivi slovenski zastopniki, če nimamo še verske šole, krive so neugodne politične razmere. Največ krivo je to, da nimamo nobene trdne konservativne večine s skupnim programom. To ovira izvršitev narodne enakopravnosti, pa tudi vvedenje verske šole.

Resolucije I. slovenskega katoliškega shoda.

Sekcija III.: Socijalne zadeve.

A. Kmetško vprašanje.

Prvi slovenski katoliški shod smatra kot najnujnejšo nalogo našega postavodajalstva, da se sklenejo take postave, po katerih bo mogoče zabraniti vedno hujše se razširjajoči propad kmetškega stanu in to že iz vzroka, ker je uprav ta stan najzanesljivejša zaslomba toliko našega državnega, kolikor osobito našega narodnega obstanka.

V ta namen priporoča prvi slovenski katoliški shod:

1. a) Kmetovalci naj se postavnim potom organizujejo v kmetške zadruge; b) postavnim potom naj se zagotovijo kmetški domovi, ki naj bodo nerazdelni; c) tudi naj se postavno uredi dedinsko pravo.

2. Razbremeniti treba sedaj silno zadolžena kmetška posestva po načelih, kakršna je kmetijski minister v državnem zboru že naznanil; uvedejo naj se namreč 'okrajne kmetške zadruge, katere imajo pravno moč sodelovati pri razbremenjanju kmetških posestev. V to svrhu izdajajo naj se zadolžnice,